

JAHR

*SCIENTIFIC
MEETING REVIEWS*

PRIKAZI SKUPOVA

*EUROPEAN
JOURNAL OF BIOETHICS*

**EUROPSKI
ČASOPIS ZA BIOETIKU**

3. Dani kulturne animaliSTike »Di nam je sad naš tovar Sivac?«

Bol, 22. – 23. listopada 2021.

Split, 27. – 29. listopada 2021.

Treći splitski *Dani kulturne animaliSTike* ove su godine dijelom bili i bolški, s obzirom na to da su održani na dvije lokacije. Dio manifestacije održao se u Bolu (od 22. do 23. listopada), a nastavak je uslijedio u Splitu (od 27. do 29. listopada). Ova popularno-znanstvena manifestacija internacionalnoga je karaktera, no srž njezine inspiracije čine lokalni izvori. Ona okuplja razne istraživače, aktiviste, umjetnike i druge sudionike iz zemlje i inozemstva, s ciljem sagledavanja čovjekova odnosa spram ne-ljudskih životinja iz različitih perspektiva.

Organizatori su posvećeni planu da manifestacija, s vremenom, poveća senzibilitet te pridonese suočavanju s problemima koji se događaju u odnosu ljudskih spram ne-ljudskih životinja, te tako postane središnji animalistički događaj u Hrvatskoj. Treći po redu *Dani kulturne animaliSTike* organizirali su Centar za integrativnu bioetiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Hrvatsko bioetičko društvo, Institut za etnologiju i folkloristiku, Udruga »Mala filozofija« i Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku.

Ovogodišnji *Dani* otpočeli su u Bolu predstavljanjem knjige *Nikola Visković: pravo – politika – bioetika* koju su uredili Hrvoje Jurić i Josip Guć. Predstavljajući zbornika, objavljenoga u povodu osamdesetoga rođendana Nikole Viskovića, bili su Bruno Ćurko (Split) i Josip Guć (Split). Vrlo prikladan početak, s obzirom na to da manifestacija upravo u Viskovićevim animalističkim istraživanjima nalazi poseban poticaj. Zbornik je nastao kao spomenica radu Nikole Viskovića. Vidljivo je da on iza sebe ostavlja dubok trag na području pravne znanosti te da utječe na niz generacija budućih znanstvenika. Njegov značaj seže još i dalje od toga, naime, njegovo područje djelovanja nije ostalo isključivo u granicama rješavanja problema

međuljudskih odnosa već je proširio svoju lepezu djelovanja bavljenjem čovjekovim odnosima spram drugih, ne-ljudskih, živih bića.

Drugoga dana u Bolu odvile su se dvije edukativne radionice za djecu, podijeljene po dobnim skupinama. Voditelji radionica bili su Bruno Ćurko i Josip Guć. Radionica »Anuška, sredozemna medvjedica« uspjela je u svom cilju da uz postavljanje dobro usmjerenih pitanja potakne djecu na promišljanje njihova odnosa prema prirodi. Zatim se kroz radionicu »Beagle i glavata želva« uz aktivnu raspravu osvještavao osjećaj za problem zagađenja mora i ugroženih životinjskih vrsta. Obje edukativne radionice bile su posvećene poticanju razvoja kritičnoga mišljenja i bioetičkoga senzibiliteta. Nadalje se manifestacija održavala na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Nakon službenog otvorenja održan je okrugli stol »Tomi u čast«. Naravno, misli se na Tomu Bebića, autora stihova koji tvore podnaslov ovogodišnje manifestacije. Nakon prošlogodišnje odgode, uslijed pandemije COVID-19, koja nas, nažalost, još uvijek prati, bilo je onemogućeno obilježiti trideset godina od smrti Tome Bebića. Ipak, kako je Guć napisao u kratkom uvodniku za popratnu brošuru manifestacije: »Nešto tako konvencionalno poput okruglih obljetnica ni ne bi odgovaralo nekonvencionalnom duhu ovog autora, pa je obilježavanje 31. godišnjice navedenim podnaslovom puno prikladnije.« Moderatorica okrugloga stola bila je Anita Lunić, koja je bila u društvu Helene Peričić (Zadar) i Siniše Vukovića (Split). Pored ostaloga, raspravljalo se o važnom mjestu koje Bebić zauzima u splitskom kulturnom imaginariju, prepričavane su priče iz njegova života, čitani su njegovi stihovi iz knjige aforizama *Volite se ljudožderi*, iako je Toma svoje misli izražavao i kroz razne druge umjetničke forme.

Josip Guć nastavio se na temu objašnjavajući kako je upravo animalistička poetika Tome Bebića suživjela s *Danima kulturne animalističke*. Prenosio je aforizme iz spomenute zbirke te stihove iz zbirki pjesama *Tata-rata-ata-bum*, *Primitivci moji dragi* i *U sakatu vremenu*. Nadovezavši se na stihove koje je iznio Guć, Bruno Ćurko održao je predavanje o magarčevu mjestu u mitologiji, ikonografiji, religiji i raznim kulturama. Podsjetio nas je na to kako je kroz povijest magarac zauzima jednu vrlo istaknutu poziciju u životima ljudi, dok se danas njegova budućnost nalazi u rukama neizvjesnosti.

Drugi splitski *Dan kulturne animalističke* otpočeo je prilogom Maje Pasarić (Zagreb) koja je, na temelju arheoloških podataka, govorila o novim razmatranjima prapovijesti ljudsko-životinjskih odnosa, specifičnije goveda i ljudi, u razdoblju eneolitika kontinentalne Hrvatske. Obratila nam je pažnju na to da danas arheologija nije više posvećena samo svojoj ulozi u dokazivanju različitih strategija naseljavanja i preživljavanja kroz razmatranje životinjskih ostataka, nego i promišljanju međuodnosa, odnosno društvenih ugovora, ljudi i životinja. Iduća govornica toga

dana, Suzana Marjanić (Zagreb), izvrsno se nadovezala svojim izlaganjem prikazavši antrozoološke multimedijalne radove Tajči Čekade koje je usporedila s umjetnošću za prava životinja Mary Britton Clouse. Prikazivanjem videouradaka i drugih radova pokušala je odgovoriti na bioetičko pitanje gdje se nalazi granica stvaranja umjetnosti koja za svoj medij koristi ne-ljudska bića i kako umjetnost može pomoći u jačanju senzibiliteta prema ne-ljudskim bićima.

Ana Batinić (Zagreb) provela nas je kroz povijest Biblioteke Vjeverica, daleko najpopularnijeg nakladničkoga niza namijenjenoga dječjoj publici u Hrvatskoj. Posebno se fokusirala na proučavanje djela objavljenih s dodatnim prefiksom »eko-«. Prvo kultno djelo koje je predstavila upravo nosi naziv *Eko Eko*, a riječ je o dječjem znanstveno-fantastičnom romanu Hrvoja Hitreca. Batinić je pokazala kako se književnost bavi problemom koji je srodan našem, kako kroz priču pokušava osvijestiti aktualni problem zagađenja okoliša te izrazila vjeru da djeca mogu biti osviještena i napraviti promjene u budućim generacijama. Među ostalim autorima, poput Sanje Pilić, Josipa Cvenića, Tita Bilopavlovića, Maje Glušević i drugih, posvetila se analizi djela francuskoga književnika Michaela Tourneira i njegovoj knjizi *Petko ili divlji život*. Tourneirova priča jednim dijelom govori o vjernom psu, a takav pas je i Smojin Šarko, koji je bio predmet istraživanja Anite Lunić (Split) u sljedećem predavanju. U *Pasjim novelutama* Miljenka Smoje, protagonist Šarko na prvi se pogled čini kao obični pas s ulice koji se kod Smoje udomio, ali zavirujući dublje, Lunić nam je uspjela kroz njegovu priču reći više o humano-animalnim odnosima kroz teorijski okvir više-nego-ljudske biopolitike.

Sedmo predavanje ciklusa održala je Ivana Filip (Split), koja je podijelila različite umjetničke videouradove i fotografije u kojima prikazuje svoje druženje sa slobodnoživućim mačkama u jednoj splitskoj četvrti. Ušavši tako u njihov »privatni« prostor, razmatra uključenost mačaka lotalica u današnje društvo, stavljajući u fokus kompleksnost odnosa ljudi prema ne-ljudima koji žive svoj život neposredno do nas. Potaknuta cijelim iskustvom, koje je prezentirala i videouratkom, napisala je manifest koji otvara vrata prema stvaranju poboljšane verzije sudbine gradskih životinja u Splitu. Možemo se složiti kako interdisciplinarna umjetnička praksa u javnom prostoru zasigurno može svojim propitkivanjima i intervencijama utjecati na odluku o pravima životinja u Hrvatskoj. Stvar je donošenja svakodnevnih odluka koje će, njezinim riječima, nahraniti viziju svijeta u kojem želimo živjeti. S druge strane, Claudia Paganini (München) pitala se koji su razlozi za vrlo sporo popravljavanje situacije u kojoj se ne-ljudi nalaze. Mogući odgovor našla je u tezi o nedostatku metaetičkog utemeljenja etike životinja. Usredotočila se na dvije teme: jedna je vezana uz odnos teorije i prakse, dok je druga fokusirana na pitanje moralnog znanja. Luka Perušić (Zagreb) izvrsno je nadopunio prethodno izlaganje baveći se problemom

ubijanja životinja u videoigricama, koje se danas, na žalost, normaliziralo. Pri tome se obilno koristio argumentima iz Kangrgine filozofije čovjeka.

Drugi dan priveo se kraju čitanjem animalističke poezije od strane Vesne Liponik (Ljubljana) te predstavljanjem publikacija objavljenih u posljednje dvije godine koje se bave različitim pitanjima odnosa ljudi spram ne-ljudskih bića. Prvo je predstavljen zbornik radova *Pojmovanja živalskih smrti. Antropocentrizem in (ne)možne subjektivitete* urednice Branislave Vičar (Maribor), koji je pored nje predstavila Ivana Filip. Zatim je, pored Suzane Marjanić, svoju autorsku knjigu »*Judi imaju dušu, a živine paru*«? *Književnoanimalistička čitanja* predstavila Ana Batinić. Knjigu *Cvijet kreposti ili o naravi ljudskoj kroz narav životinjsku. Studija – transliteracija – faksimil* je, pored autorica Antonije Zaradija-Kiš (Zagreb) i Marinke Šimić (Zagreb), predstavila Maja Pasarić. Konačno, Marita Brčić Kuljiš (Split) predstavila je slikovnicu *Jadrane, imamo problem!*, koju potpisuje Posada Mediteranskog dana obale 2020.

Posljednji dan manifestacije održan je *online*. Nenad Vertovšek (Zagreb) prvi je održao izlaganje, u kojem se pozabavio staroegipatskim tumačenjem animalizma, prožetog magijskim i religijskim karakteristikama, koje nadilazi uobičajeno razumijevanje animalnoga, pa se utoliko može tumačiti i kao iskorak iz animalizma. Thorsten Fögen (Durham) osvrnuo se na svjedočanstava o emocionalnom doživljaju smrti životinja ljudi antičkog grčko-rimskog svijeta kroz čitanje nekoliko literarnih epitafa i analizu nadgrobnih epigrama. Nadalje, Marjetka Golež Kaučič (Ljubljana) prikazala je istraživanje odnosa pasa i ljudi kroz slovenske književne predstave psa, autobiografske knjige Bena Moona i priče Silvine Paletti. U dodatnom nastojanju da potakne razumijevanje za jaku emocionalnu povezanost u ovom odnosu osvrnula se i na kratki film Denali, gdje se fokus pomakao s ljudske na pasju perspektivu.

Goran Đurđević (Peking) i Zlatko Bukač (Zadar) fokusirali su se na nešto svima poznato još iz dječjih dana – album sa samoljepljivim sličicama *Životinjsko carstvo*. Podijelivši na šest skupina načine pojavljivanja životinja u albumu, s ekokritičkog stajališta su zaključili kako su opisi životinja napisani na način promatranja životinja iz perspektive ljudske koristi, čime su životinje svedene na puki objekt. Ivica Kelam (Osijek), Darija Rupčić Kelam (Osijek) i Kristina Dilica (Osijek) predstavili su istraživanje provedeno među učenicima sedmih razreda jedne osnovne škole u kojemu su dokazali kako utjecaj basni i bajki zaista utječe na razvoj predrasuda i stereotipa prema pojedinim životinjama. S druge strane, osvrnuli su se i na moderne bajke koje prikazuju životinje na alegoričan način.

Tatsiana Hlinkina (Minsk) i Ludmila Loginovskaya (Minsk) predstavile su srednjoškolski edukacijski projekt naziva »Humane alternative eksperimentima na životinjama«. U tom u kontekstu naglasile važnost osvještavanja moralnih problema eksperimentiranja na životinjama za razvijanje alternativnih rješenja. Sanja Čulina

(Zadar) i Tomaž Grušovnik (Koper) proveli su analizu sadržaja koji djeci omogućuje razvoj ekološkog identiteta i senzibiliteta školskih udžbenika i kurikuluma u Hrvatskoj. Razmatrali su ulogu i utjecaj edukacijskih sustava u pogledu prenošenja vrijednosti i kulturoloških obrazaca s jedne generacije na drugu. Završno predavanje na ovogodišnjim *Danima kulturne animalističke* održao je Bruno Beljak (Zagreb). Studijom slučaja pokazao je kako možemo promijeniti ulogu konja u našem društvu. Ukazuje na problem statusa toga kopitara u Hrvatskoj. U izlaganju je prikazao priču konja imena Playboy, koji vrši terapijsku ulogu, te ukazao na mogućnosti preusmjerenja konja iz industrije zabave u svrhe pomoći ljudima s poteškoćama u razvoju, edukacije za mlade ili učenja odnosa između ljudi i životinja.

Lara Botica

